

AZ UGOR NYELVEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ALAKTANA.

25. §. Denominalis igeképzés:

az «azzá-válás» és «azzá-tevés» különféle kifejezése.

II. «Azzá-tevés».

Az «azzá-tevést» jelentő denominalis igeképzésben általában a causativ-képző a tüzetes exponens, a mely vagy közvetlenül az igeszertő alapnévszóhoz járúl (24. §.) vagy előző «azzá-válás»-féle képzéshez csatlakozik. Néha azomban egyes «azt- v. azzal-tevés»-féle képzésen is merül föl az «azzá-tevés» jelentése, a melyre az «azzal-valóvá-tevés»-féle értelem könnyen átvihet (pl. a magyarban *tarka* «bunt» mellett *tarkít-* «bunt machen»; de *tarkáz-* is «bunt machen», tkp. «mit bunt[werk] ausstatten», úgy mint *színez-färben*, *aranyoz-* vergolden, stb.).

A) «Azt- v. azzal-tevés»-féle denom. képzés használata:

Finn: *-da* (21. §.), pl. finnS. *kuivaa-* e h. *kuivada-* siccare, *tasaa-* planare (*tasa*) | *-i*, *-ita*, *-ista* (22. §.), pl. *suori-* és *suo-ritta-* rectum reddere, corrigere (*suora*), *tasoitta-* aequare, *complanare* (*tasa*); *vahvista-* firmare (*vahva*), *vääristä-* incurvare (*vääriä*).

Lapp: <*i*, <*ate*, *ete*, *ote*, <*aste*, *este*, *-oste* (22. §), pl. lpF. *čilggi-* aufklären, ins reine bringen (*čielgga*, *čielgas* klar, hell), lpS. *čälge-*, *čälgeste-* id. (v. ö. finn *selittä-* e h. *selgittä-*: *selkeä* e h. *selgedä*) | *gallete-* *kallete-*; *basote-*, *passote-*; *oddoste-*, *oddeste*, *öddaste-* (fent 134. l.).

Vogul-osztják: <*it*, *it*, *at* (22. §.): vog. *muñmit-* [heiss machen], refl. *muñmitau-* schwitzen: *nämprit-* klein machen; oszt. *jilbit-*, *jilbat-* erneuern || oszt. <*ilt*, *alt*: *jimalt-* gut machen, heilen; *ñulmilt-* verwunden.

Zürjén-votják: zürj. <*öd*, *ed* (illetőleg P. <*öt*, *et*), votj. <*at* (<*it*); l. 22. §.; rendes használatú képző, az intransitív («azzá-válást» jelentő) <*al* ellenében: pl. zürj. *södöd-*, *södöt-* schwarz machen (*söd*); *gördöd-* rot machen, röten (*görd*: *gördal-*

rot werden); *buröd-* versöhnen (gut machen: *bur*; *bural-* gut, freundlich sein); *kužed-* lang machen, verlängern (*kuž*); *pašköd-* breiter machen, ausbreiten (*paškíd* breit, weit: *paškal-* breit werden, sich ausbreiten); *pöšed-* erhitzen (*pös* heiss: *pöšal-* heiss w.); *löšed-* anpassen, zurecht machen (*löšíd* passend, tauglich: *löšal-* passen, sich schicken); stb. — votj. *kužat-* verlängern (zürj. *kužed-*); *pöšat-* erhitzen (*pös*: *pöšal-* heiss werden); *paškít-*, *paškat-* verbreiten (*paškít*); *tupat-* zurecht machen, anpassen (*tupít* passend, angemessen: *tupal-* passen, sich schicken); *lapkat-* niedrig machen (*lapok*: *lapkal-* niedrig sein; zürj. *lapköd-*: *lapkíd*, *lapkal-*); *uromít-* befreunden (*urom* freund). — Nagy ritkán találkozik <al, -jal> képzős ige, azzá-tevés-féle jelentéssel: zürj. *lokál-* bös machen, ärgern (*lok* bös; zorn); *römal-* bunt machen, färben (*röm* schöne farbe) | votj. *voztjal-* beschämen (*vozt* schimpflich; scham, schande); *šökítjal-* beschweren (*šökít* schwer; last).

B) Causativ képzés használata.

a) Közvetlenül az igeszertő alpnévszóhoz járuló, eredetileg causativ értékű *-t* képzővel való «azzá-tevés»-féle igéket találunk (l. 23. §.) a következő ugor nyelvekben: zürjén-votják (pl. *kizer-t-* flüssig machen, *virös-t-* blutig machen); finn (pl. *muutta-* [müta-] verändern, *kirkas-ta-* klar machen, verklären); lapp (pl. *almos-te-* offenbaren); vogul-osztják (pl. vog. *ukšem-t-* verunreinigen, *oszt-sístant-* reinigen); cseremisiz (pl. *jokšar-t-* rot machen).

b) Causativ értékű képzőbokkal alakult «azzá-tevés»-igék: Magyar <ít> (<ét, illetőleg <ojt, ejt>), fent 16. §.; előrsze a frequ. *-j* (fent 199. l.) levén, az egész <ít>-vel való denominális képzés eredete úgy is érthető, hogy az inchoativ értékkel vett alapképzővel *-j* «azzá-válás» ige keletkezett volt (fent I, B.), s ehhez a caus. *-t* járult; — az <ít> rendes használatú képző, «azzá-válást» jelentő <ül> és <od>-val szemben; példák: *gazdagít-* (Rég. **gazdagét*, *gazdagojt-*) reich machen, bereichern (*gazdag* reich: *gazdagod-*, *gazdagúl-* reich werden) | *igazít-* rectificare, justificare, dirigere (*igaz*: *igazúl-*, *igazod-*) | *üdvözít-*, *üdrözejt-* salvare, salvum facere (*üdvöz*: *üdvözül-*) | *fehért-* weiss machen (*fehér*), *nagyobbít-* vergrössern (*nagyobb*), *tisztít-* reinigen (*tiszta*), *gyengít-* schwächen (*gyenge*) | stb. — Megjegyzendő: *sántít-* «claudum facere» és «claudicare» (= *sántál-*; *sánta*: *sántül-* lahm werden); továbbá: *közelít* «nähern» és «nahe kommen (ernahen)»; *hasonlít-* «verglei-

chen» és «gleichen (ähnlich sein)»; *tágít*- «weiter machen, lockern» és «nachgeben». — A mordvinban is találunk egykét ilyen igét a megfelelő *-ft*, *-vt* képzővel: mordM. *lápft*- weich machen, erweichen (*lápä* weich) | E. *valdovto*- erleuchten, erhellen (*valdo* hell) | M. *noškaf*- stumpf machen (*noška*) | M. *šumbraft*- grüssen (*šumbra* gesund) | E. *tustovto*- verdicken (*tusto* dick, geronnen); — a csere-miszben *-kt*-vel: cserS. *erikt*-, M. *irekt*-, *irikt*- reinigen (*ere*, *ire* rein).

c) Az «azzá-válás» képzéséhez csatlakozó causativ-képzéssel:

Mordvin: *-m-d* (e h. *-m-t*) és *-pt* (e h. *-m-t*, 16. §., fent 241. l.), az *-m* képzős (23. §.) «azzá-válás» ige mellett; pl. mordM. *šamdi*-, E. *čamdo*- leer machen (*šami*-, *čavmo*- leer werden: *šava*, *čavo* leer) || M. *akšipt*- weiss machen (*akšimi*-: *akša*) | *vidept*-, *vidipt*- grade machen (*videme*-: *vidü*) | *valdipt*- hell machen, erhel- len (*valdim*-: *valda*) stb.

-lgaft, *-gaft*, *-kaft* (E. *-lgavt*, *-gavt*, *-kavt*) az *-lgad*, *-gad*, *-kad*-féle «azzá-válás»-képzés (fent I, B.) mellett causativ alak (v. ö. fent 241. *tonad*-: caus. *tonaft*-, *tonavt*-), pl. mordM. *tustilgaft*- (Reg. *tustilgift*-), E. *tustolgavt*- dick machen, verdicken (*tustilgad*-, *tustolgad*-: *tusta*, *tusto*) | *pižilgaft*-, E. *piželgavt*- grün machen, grün färben || *sokirgaft*-, E. *sokorgavt*- blind machen, blenden (*sokirgad*-: *sokir*, *sokor*) | E. *pelaskavt*- toll machen (*pe-laskad*-: *pelas*) | stb.

Cseremisiz: *-mđ* (< *emđ*) és *-ngđ* (< *angđ*) az *-m* (23. §.) és *-ng* (< *ang* fent I, B) «azzá-válás»-képzés mellett: pl. cserS. M. *ošemđ*- weiss machen (*ošem*- w. werden: *ošo*, *oša*) | *pengedemđ*-, M. *pingedemđ*- fest machen (*pengedem*-: *pengede*) | *puremđ*- besser machen, *paremđ*- sanare (*puro*) | *kužemđ*- verlängern (*kužem*-: *kužo* lang) | stb. || cserS. *olangđ*- bunt machen (*olang*-: bunt werden: *ola*) | *kumdangđ*- breit machen (*kumdang*-: *kumda*) | *vürangđ*- blut- ige machen, cruentare (*vürang*-: *vür*) | stb.

Zürjén-votják: zürj. *-möd* (P. *-möt*), votj. *-mít* az *-m* «azzá-válás»-képzés mellett; de sok *-m*-es ige mellett csak egy- szerü *-t*-vel alakul az «azzá-tevés»-ige (24. §.); s a votjákban a *-mít* alak általában kevésbé használatos mintsem a zürj. *-möd*; példák: zürj. *košmöd*-, *košmöt*- trocken machen, szárítani (és *košt* = votj. *kuast*-; *košmi*- trocken werden: *koš*) | *nižmöd*- stumpf ma- chen (*nižmi*-: *niž*) | *burmöd*- gut m. (*burmi*-: *bur*) | *žońmöd*- heil m., heilen (*žońmi*-: *žoń*) | *gölmöd*- arm m. (*göl*) | *izmöd*- verstei-

nern (*izmi-*: *iz stein*) | *kušmöd-nackt m.* (*kušmi-*: *kuš*) | *ročmöd-russisch m.*, russificiren (*ročmi-*: *roč*) | *šödmöd-schwarzen, trüben* (*šödmí-*: *šöd*) | stb. — votj. *uzirmít-reich machen, bereichern* (= z. *ozirmöd-*; *uzirmi-*: *uzir*) | *tirmít-voll machen, füllen* (z. *tirmöd-*; *tirmi-*: *tir*) | *sökitomit-beschweren* (*sökitomi-*: *sökít*) | *burmít-heilen, sanare* (*burmi-* genesen: *bur gut*).

Vogul-osztják: az *-m*-féle «azzá-válás»-képzés mellett *-mt* (illetőleg oszt. <*amt*), meg az *-lt* causativ képzőbokkal (fent 80. l.) *-melt*, *-milt*. Példák: a) vogB. *vātimt-erreichen* (ernáhen, etwas nahe bringen, v. ö. magy. *közelít-«nähern»* és «nahe kommen»); *vātim-sich nähern*: *vāti* kurz, (nahe) | *loštimt-weiter machen* (*ložit* weit, geräumig) | vogK. *lulemt-besudeln, beschimpfen* (schlecht, garstig machen: *lul*) (Ahl. *lūlimt-*: *lül*) | K. *jānemt-* (Ahl. *jānimt-*) *wachsen-machen, aufziehen* (*jānim-*: *jāni* gross); — osztB. *vanamt-nähern* (meg: *nahe kommen*; *vanam-*: *van* kurz, nahe) | *tuñāmt-grade machen, g. richten*, *спрямить* (*tuñ grade*) | *tākamt-fest machen*, (*takama-*: *tāk*) | *kēnamt-erleichtern* (*kēn*, *kēna* leicht) | *leptamt-weich machen, erweichen* (*lēpit*, *lēbit* weich) | *šimlamt-vermindern* (*šimlamma-*: *šimil* wenig) | *līramt-kund tun, offenbaren* (*līram-*: *līr* bekannt) | *ajamt-verkleinern* (*aj* klein).

b) vogB. *ńarmelt-kahl machen* (*ńarm-*: *ńar*) | *pusmelt-gesund m.* (*pusm-*: *pus*) | *tākmelt-fest, stark machen* (*tākm-*: *tāk*) | *mosmelt-krank machen* (*mos* krankheit) | *jānmelt-wachsen-lassen, auferziehen* (*jānim-*: *jāni* gross) | *ńāsmelt-stumpf machen* (*ńāsm-*: *ńās*); — osztB. *enmilt-* (Irt. *enmett-*) *wachsen lassen, erziehen* (*ēnim-*, *ēnmi-*; v. ö. Irt. *āna* dick, vog. *jāni*: *jānmelt-*) | *ńešmilt-stumpf machen* (és *ńešmat-*: *ńeš*) | *mošmilt-* (Ahl. *mošmalt-*) *beschädigen, verstümmeln* (*mošim-*: *moš* gebrechen, krankheit). — Jegyzet. Eléfordúl a közbeeső *-mel*, *-míl* képzés is (az *-lt*-nek előrészével): vogB. *ložitiml-weiter werden* (*ložit*) | vogK. *pušmel-*: refl. *pušmelajt-salvari, heil erhalten bleiben*: caus. *pušmelapt-heilen, sanare* (Máté 8, 7. *pušmel-«sanare»* jelentéssel, hibának látszik e h. *pušmelt-*) | *šavmel-*: Máté 12, 13. *šavmelajt-* (Ahl. *šaumelajt-*) *adaugeri* (*šavm-*, *šaum-*: *šav* viel) | osztB. *enim-* és *enmilt-* «gross werden, wachsen».

Finn: *-nt* (illetőleg *-nd*, fent 243. l.) az *-n* (*-ne*) «azzá-válás»-képzés mellett (<*enta*, *enda*: <*ene*); pl. finnS. *suurenta-*, E. *sūrenda-* *vergrössern* (*suurene-* grösser werden: *suure* gross) | *vä-*

hentä- vermindern (*vähene-*: *vähä* klein, wenig) | *paranta-*, E. *paranda-*, K. *parenda-* besser machen, heilen (*parane-*: *para*, comp. *parempa* melior) | *pimentä-*, Vp. *pimenda-* verfinstern (*pimene-*: *pimeä*, *pimed-a* finster) | *alenta-*, K. *alenda-* niedriger machen, herabsetzen (*alene-*: *ala*) | *ylentä-*, K. *ülendä-* erhöhen, erheben (*ylene-*: *yle*) | *oijenta-*, K. *ojenda-*, E. *oienda-* grade machen, ausstrecken (*oikene-*, *oigene*: *oikea*, *oige*) | stb. — Jegyzet. Némely esetben a finnS. *-tta* is látszik *-nta* helyett valónak: *kuivetta-* és *kuiventa-*, E. *kuiveta-* arefacere (*kuiva*) | *kylmettä-* és *kylmentä-* kalt machen (*kylmä*).

<*uta*, meg *-tuta*, *-duta* az <*u* meg *-tu*, *-du* «azzá-válás»-képzés mellett (fent I, C); pl. finnS. *hukutta-* perdere, interficere (*hukku-*: *hukka*) | *tylsyttä-* stumpf machen (*tylsy-*: *tylsä*) | *lepyttä-* (E. *lepita-*) besänftigen (*leppy-*: *leppeä*) || *laihdutta-* *laihutta-* mager machen, entkräften (*laihtu-*: *laiha*) | *köyhdyttä-* arm machen (*köyhty-*: *köyhä*) | *miellyttä-* wohlgeneigt machen (*mielty-*: *miele*) | *rikastutta-* reich machen, bereichern (*rikastu-*: *rikas*; *rikasta-* «reich machen» jelentéssel Lönnröt szerint nem használatos).

A finnVp.-ben az *-n-su*-féle «azzá-válás»-féle igék (fent 96. l.) causativuma *-n-soita*, pl. *sogensu-* blind werden (S. *sokene-*): *sogensoita-* blind machen | *kuivensoita-* dörren (*kuivensu-*, S. *kuivene-*) stb. (V. ö. hasonló caus. alakokat a finnVp.-ben: *nälgištoita-* aushungern: *nälgištu-* hungrig werden | *vilustoita-* abkühlen: *vilustu-* kühl werden, sich verkühlen).

Lapp: a) az *-m*-féle «azzá-válás»-képzés causativuma *-matte*; pl. *basstalmatte-* scharf machen (*basstalm-*, meg: *basstelmuvva-* sch. werden: *basstel*) | *garasmatte-* hart machen (*garasme-*: *garas*) | *nanosmatte-* stark machen, verstärken (*nanosme-*: *nanos*) — b) az *-n*-féle képzés causativuma, a finn *-nt* (*-nd*)-nek megfelelően: lpF. *-d*, lpS. *-t*, lásd fent 295. l.; pl. lpF. *buörede-* verbessern (*buörrane-* besser werden: *buörre*; v. ö. finn *paranda-*: *parane-*: *para*) = lpS. *puorete-* (*puorane-*: *puore*) | S. *paijete-*, F. *bajede-* extollere (*paijane-*, *bagjane-* surgere, ascendere: *paije*, *bagja* supernus).

Az <*ote*, *ude*-végű igékhez (316. l.) tartozó causativum <*otatte* (*odatte*), *udatte*: pl. lappS. *velkotatte-* (*velkodatte-*), F. *vilgudatte-* album reddere, dealbare (*velkote-*, *vilgude-*) | *čappo-*

tatte-, F. *čappodatte*- schwarz machen, schwärzen; — az <o-félék mellett van <ode, ote, pl. *lossode*-, S. *lossote*- schwerer machen, beschweren (*losso*-).

A reflexiv végképzővel való *-duvva* és *-tuvva* denom. képzés (159. l.) mellett az «azzá-tevés»-képzés *-dutte*, *-tutte*; pl. lpF. *buorodutte*- schwärig machen, geschwüre verursachen (*buoroduvva*:- *buoro*) | *gievatutte*- russig machen, mit russ beschmutzen (*gieva-tuvva*-) | *ječatutte*-, S. *äcatutte*- verändern (*jačatuvva*:- *äcatove*-).

26. §. Denominalis igeképzés: lappangó igesítés.

A fentebbiekben már többször találkoztunk azzal a jelenséggel, hogy a valódi közvetlen denominalis igeképzés az illető nyelv hangalaki fejlődése közben változván és hangálladékában gyengülvén, végre el is enyészett (lappangásba jutott) s hogy e miatt egyrészt a névszó mellett ennek tőjével lényegesen azonegynek (vagyis képzőtelennek) mutatkozó, noha értelmére nézve származéknak (denominalisnak) beváló ige merült föl; — másrészt meg történetesen hozzájárult deverbális végképzők, többnyire saját eredeti értékükből is vesztve, egyszersmind az igesítés funkcióját is vállalták el, vagyis eredeti értékükhöz képest módosult egyenes denominalis képzőknek mutatkoznak. E jelenséggel azomban különleg egybevág, sőt sok esetben tőle biztosan meg sem különböztethető az a másik jelenség, hogy a névszó, értelme szerint «igeszerű» levén, ugyancsak egyenesen igéül is szerepelhet vagy, a mi még gyakrabban tapasztalható, alkalmas deverbális képzőket fogad el (lásd az «azzá-válás és -tevés» kifejezését a 25. §-ban I, A. B. C, b.; II, B.).

a) Névszóval egyező denom. igét találtunk, a *-d* vagy *-j* képző teljes lappangásával ezen ugor nyelvekben: **lapp**, pl. lpF. *čorbma*-, *giella*-, S. *kiäle*-, *särva*-, S. *sebre*- | lpS. *monne*-, *naule*-, *čole*- (fent 282. 293. l.) || **cseremis**, pl. *kuž*-, *mur*-, *lum*-, *peč*-, *šor*- (fent 297. l.); ilyen még: cserS. *šüdir*-, M. *šidir*- spinnen (*šüdir* spindel; v. ö. mord. *kštirde*- és *kštir*) || **vog-oszt.**, pl. vog. *ėri*-, *lili*-, *jorr*-, *majt*-, *oszt*. *mońś*- (fent 298. l.) || **zürj.-votj.**, pl. *töl*-, *čot*- (votj. *čut*-), *šim*-, *čín*-, *mojd*- (votj. *mad*-) fent 300. l. || **magy.** *húgy*-, *szar*-, *fos*-, *ágy*- (fent 304. l.). — Sok példa van erre még a **finn nyelv E. dialectusában**, a mely ugyanis az <ada, oda stb. végű *-d* képzésből a finnS.-ben keletkező <aa, oo stb. szóközépi hosszú vocalist már

elrövidítette s így az eredetileg *-d* képzős denom. igét az *a, o (u)* végű névszótóval egyenlővé tette, pl. finnÉ. *luba-* versprechen, erlauben (*luba* erlaubniss; S. *lupaa-* e h. *lubada-*: *lupa*) | *taza-* ebnen (*taza*; §. *tasaa-*) | *rasva-* befetten (*rasv*, tö *rasva*; S. *rasvaa-*) | *himu-* begehren (*himu*: begierde; S. *himoa-*, *himoo-*: *himo*) | *janu-* dursten (*janu* durst; S. *janoo-*) | *nalja-*, *nali-* scherzen (*nali*, tö *nalja* scherz; S. *naljaa-*: *nalja*) | *halba-* gering schätzen (*halb*, tö *halba* gering) | *kedra-* spinnen (*kedr*, tö *kedra* spindel; S. *kehrää-*) | stb. — Az *<i* denom. igetővég meg néha a finnÉ.-ben *<e*-re változott (fent 290. l. *poege-*, *mune-*, *suge-*): E. *une-* träumen (*uni*, tö *une* schlaf, traum; v. ö. *unista-* träumen; S. *uni-*) *kuze-* és *kuzi-* harnen (*kuzi*, tö *kuze* harn; S.-ben is *kuse-*: *kuse*). — Végre amúgyis egybeesik *<i*-féle denom. igé az esetleg szintén *-i*-végű névszótóval: finnS. *leikki-* (és *leikitse-*) spielen (*leikki* spiel) | *sääli-* bedauern (*sääli* mitleid) | *risti-* (és *ristitse-*) taufen (*risti* taufe, kreuz) | *aisti-* wahrnehmen, begreifen (*aisti* sinn, intellectus).

b) A közvetlen igésítő képzőnek teljes lappangásával denominális funkcióval szereplő deverbális igeképzők: **zürj.-votj.** *<al*, fent 285. l. (frequ. értékű: 201. l.) || **lapp** *-še*, *-he* (*<ase*, *ahe* = finn *itse*) fent 294. l. (frequ. értékű: 191. l.) | *-te*, *-ste* (*<ate*, *ete*, *<aste*, *este*) ib. (mom. értékű: 11. 14. §§.) | *-de*, *-te* (e h. *-nde*; pl. *buörede-*) 295. (caus. ért.) || **magy.** *-z* (*<oz*, *éz*), fent 302. l. (frequ. értékű: 6. §.). — Ugyanily fölfogás alá esnek még a következők:

-st, mom. (intensiv) értékű 14. §.; a finnben *-sta*, mely amúgy is az *<ista* denom. igeképzés utórésze, előfordul *a*-végű névszótók mellett úgy is, hogy *e* tövocalis nem változik *o*-vá vagy *i*-vé, még pedig «*azt v. azzal-tevés*»-féle igékben, a melyeknek nem igeszerű az alapszavuk: pl. *kala* «*piscis*» mellett: finnS. *kalasta-* «*piscari*» (nem *kalosta-* v. *kalusta-* e h. *kaloista-*). Tekintve hogy némely ilyen ige mellett még a *-d*-vel való képzés vagyis *<ada* helyett való *<aa*-féle ige is fordul elé, látni való hogy csak ezen alapképzéshez járult a mom. (intensiv) *-sta*, s ezzel *<asta* e h. *<ad-sta-* épen úgy alakult mint *pelkää-* e h. *pelgädä-* «*timere*»-től *-stu*-val: *peljästy-* (vagyis hogy *<aa* [*ada*] mellett az *<asta* ugyanaz a mi *<i* mellett *<ista*). Egyéb példák: *metsästä-* jagen, auf die jagd gehen (*metsäü-* id.; *metsä* wald) | *linnusta-* aucupari, madarászni (*lintu* avis) | *pohjasta-* és *pohjaa-* fundum attingere

(*pohja fundus*) | *nenüstä-* és *nenää-* an der nase ziehen (*n. venettä naviculæ proram littori attrahere*) | *rahasta-* geld machen (g. erwerben: *raha*) | *somasta-* és *somaa-* aptare (*soma aptus*) | *ehdasta-* interlunium pati (*kuu ehdastaa interlunium est: ehta*) | *kummasta-* (fr. *kummastele-*) és *kummaa-* mirari (*kumma res mira*).

-*l*, frequentativ értékű, 4. §.; a finn-ben (finnS. E.) az <aa és <i, o-féle denom. igének -l (<ele) képzős, <aele [aile], <iele, oile végű frequentativuma néha ugyancsak csupa <ele-vé rövidül, úgy hogy az alapnévszó mellett -le látszik igésítőnek, noha az igejelentésben a frequ. érték is érezhető: pl. *harjale-*, *harjaile-* és *harjele-* bürsten (*harjaa-* id.: *harja* bürste) | *kuokkele-*, fr. *kuokki-* mit der hacke arbeiten, kapálni (*kuokka hacke, kapa*) | *sanele-* és *sanoile-*, fr. *sano-* sagen (*sana* wort); E. *sonele-* worte wechseln, zanken (*sona*) | *riitele-*, E. *ridle-*, K. *ridele-* streiten (*riita, rida* streit) | E. *kauple-* handeln, handel treiben, unterhandeln (*kaup, tö kaup* handel, kauf; v. ö. S. *kauppaile-*, fr. *kauppa-*: *kauppa*) | E. *laiskle-* faul sein, faulenzen (fr. *laiska-*: *laisk, tö laiska* faul). — Szintilyennek látszik a cserS. *jüktül-* «sich baden» [sich abkühlen] *jüktö* «kalt» mellett (v. ö. mordM. *äsele-*, *jäsele-*, E. *eksele-* «sich baden»: *äsi, ekse* kühl). — V. ö. még a mordvin denom. -*l-gad* képzőbokorbéli -*l-t*, meg ugyanezt magára használva a *sta-l-ma*-félékben (fent 314. l.).

-*kod*, -*köd* magyar képző, mely egészben frequentativ értékű, 13. §.; részint reflexiv jellemmel (fent 263. l.); — a) ige-szerű névszó mellett (mely jobbadán sz e m é l y nek tisztére, foglalkozására vagy pedig testi s erkölcsi tulajdonságaira vonatkozik) jelent a -*kod*-val képzett denom. ige «azúl-levést», azaz «annak tisztében működést, az-képen eljárást», igen ritkán «azzá-válást» is; pl. *királykod-* könig sein, als könig herrschen, regnare (*király*) | *emberkéd-* als mann handeln, sich tapfer halten (*ember*) | *szakácskod-* koch sein, coqui munere fungi, coquinare (*szakács*) | *nyájaskod-* sich freundlich zeigen, freundlich tun (*nyájas*) | *fösvénykéd-* geizen (*fösvény* geizig) | *torkoskod-* gefrässig sein, schwelgen (*torkos*) | *bátorkod-* mutig sein; mut fassen, sich unterfangen, sich die freiheit nehmen zu . . . (*bátor*) | *hirtelenkéd-* voreilig handeln, sich übereilen (*hirtelen* rasch, schleunig) | *okoskod-* klügeln, klug reden, ratiocinari (*okos* verständig, klug) | *szegénykéd-*: *el-sz.* verarmen (*szegény* arm), stb. stb. || -*kod* helyett -*koz* képzővel: *barátkoz-* sich

befreunden (*barát-*); — **b**) ritkábban fordul elé *-kod* (vagy *-koz*)-féle denom. ige «*azt- v. azzal-tevés*» jelentéssel; pl. *törvénykéd-, törvénykéz-* litigare, processiren (*törvény* gesetz, gericht) | *tanácskod-, tanácskoz-* sich beraten, beratschlagen (*tanács* rat) | *fegyverkéz-* sich bewaffnen, rüsten (*fegyver* waffe). — Mindezen igék jelentésében azomban a deverbális *-kod* (*-koz*)-val járó frequentativ (illetőleg reflexiv) érték is még érezhető s már az is arra utal, hogy a tulajdonképi igésítés valamely lappangó képzőben rejlik. Igaz hogy az *a*)-csoportbelieket igeszerű alapszavuknál fogva úgy is lehetne magyarázni mint a csupán deverbális képzővel alakuló «*azzá-válás*»-igéket (25. §. I, B.). Ámde föltűnő, hogy ugyanilyenek, melyek *-a, e* (*-á, é*)-végű névszókhoz tartoznak, rendszeren a *-kod* előtt még *-l* képzőt mutatnak föl, pl. *pápalkod-* papst sein (*pápa*), *henyélkéd-* faulzenen (és *henyél-*: *henye* faul, träge), *büszkélkéd-* superbire (*büszke* superbus), *gazdálkod-* wirt sein, wirtschaften (*gazda*), *lustálkod-* träge sein (*lusta*); sőt más végű névszótök mellett is csak a teljesebb *-lkod* alak használatos: pl. *társalkod-* genosse sein, umgang haben (*társ, társa-t*), *gyorsalkod-* festinare (*gyors*), *restelkéd-* faul sein zu etwas, *bővölköd-* abundare (*bő, bőv* copiosus), *uralkod-* dominari (*úr, ura-t* dominus). Ezekben pedig az *-l* nyilván ugyanazon igésítő képző, a mellyel pl. *orvos, szolgától* származott *orvosol-, szolgál-* e jelentéssel «*medicari*» és «*servire*» (azaz: «*arzt, diener sein*» vagy «*medicum, servum agere*»), fent 288. l. E szerint azt kell hinnünk, hogy a csupa *-kod*-féle denominális képzés eredetibb *-lkod* helyett való, a melyből a volta-képi igésítő *-l* képző (288. l.) az egész igének összevontabb alakjában keletkező consonans-torlódás miatt kiszorult (pl. *ember-kéd-* e h. *emberé-l-kéd-, emberlkéd-*); v. ö. *panaszkod-* és *panaszolkod-* sich beklagen (*panasz* klage).¹⁾ — J e g y z e t. Az... *s-kod* végű igék (pl. *torkos-kod-, nyájas-kod-, heves-kéd-*) analogiájára keletkezett

¹⁾ Kevésbé közönséges a denom. képző kiszorulása a frequ. *-gat* előtt, pl. *igazgat-* dirigere, gubernare (e h. *igazítgat-, igazojt-gat*); *ékesget-* ornare (*ékesít-gét*); *szépeget-* (*szépítget-*) zieren, putzen; megjegyzendő pl. *tisztogat-* reinigen (*tiszta* rein), melyben az *o* a megvolt <*ojt*-ra utal. — Még ritkábban, csak egy-egy elvétett példában mutatkozik e jelenleg más frequ. képzőkkel (l. Simonyi: Nyelvőr VI, 194. l.): pl. *mesterkél-* künsteln (**mester-l-kél-*; v. ö. *mesterkéd-*: *mester*); *mázgál-* anstreichen, beschmieren (**mázol-gál*); *csóhdos-* küssen (**csóhol-dos-*).

még egy újabb *-s-kod* képzésmód, pl. ilyenekben: *raboskod-* slave sein, gefangener sein (*rab*), *tanítóskod-* als lehrer wirken (*tanító*), *katonáskod-* soldat sein (*katona*).

C)

27. §. Nem világos értékű igeképzés.

Nem tekintve némely csak egyes ugor nyelvben fölmerülő igeképzést, mely mint az egyes nyelv külön fejlesztménye úgyis e munkálatnak tűzetes tárgykörén kívül esik,¹⁾ — találunk még biztosan kimutatkozó némely igeképzést legalább alaki egyezéssel több ugor nyelvben is, a nélkül hogy értékét kellően megállapíthatnók. Egyelőre csak annyit mondhatunk, hogy ezen képzések, a mennyiben deverbálisoknak látszanak, az igecselekvés módját határozókhhoz tartoznak (eredetileg frequentatív- vagy momentán-féle értékkel).

1. *-r*-vel való igeképzés.

a) Deverbális *-r* képzés, magára való vagy járulékképzővel: magy. *facsar-* obtorquere, comprimere, exprimere | cser. *pizir-* (és *pizirt-*) | zürj. *pizir-* (ezekben: *pizirt-* ausdrücken; *pižral-* id. frequ.) | osztB. *pazir-*, Ahl. *pašer-* (ezekben: *pazirt-*, *pašert-* ausdrücken; v. ö. osztIrt. *petr-* auswinden, *pusr-* kneifen) | vogB. *päžär-* (*päžärt-* és *päžärmät-* ausdrücken), vogL. *piškär-*, *pišer-* (*piškärmät-* zwicken, *pišermät-*: äkvan p. zusammendrücken) | finnS. *puserta-*, E. *puzerda-*, *puzarda-* mit der hand drücken, ringen || ugor alak: *p_osk_r-*, *p_osk_r-* MUGSz. 482. l.; alapige *p_osk-*: osztB. *pus-*, vog. *paš-* melken, lpS. *počče-* id. (meg *počeste-* comprimere, exprimere).

mordM. *kiskera-* zwicken, *kiskerde-* id. mom. (mordE. *skirä-*, *skirde-*) | v. ö. magy. *kisért-* tentare MUGSz. 30. l. || finn *kitke-* carpere, avellere.

mordE. *kockere-* kratzen, schaben | v. ö. magy. *köször-* ebben:

¹⁾ Ilyen pl. a nem nagyon régi *-hat*, *-het* «potentialis» igeképzés a magyarban (pl. *ad-hat* geben können, *téhet* e h. *tév-het* machen können, *léhet* e h. *lév-het* sein können, möglich sein; Münch. cod.-ben még így: *nem hatsz . . tenned* = *nem tehetsz*); — az *-lksil*-féle «desideratív» ige a mordvinban: NyK. XIII, 82.; — a cserM. *-del*, *-tel*-féle negatív praeteritumtó: NyK. IV, 98.

köszörü-kő schleifstein || finn *koske-* (schärfen: *kosken kirven aciem securis reficio*) | v. ö. zürj. *kesli-* schleifen, wetzen.

finnS. *himarta-* (és *himaroitse-*) stimulari, delectari || *him-* ebben: *himo* begierde | v. ö. votj. *šumal-* hungern, dursten, zürj. *šumal-*, *simal-* | mord. *sime-*: M. *simma*, E. *simeme* durst.

finnS. *nykertä-* minutatim carpere, vellicare || *nykki-* digitis arripere, vellicare.

finnS. *kaiverta-* scharren, stochern, wühlen, graviren (=fodicare) || *kaiva-* fodere; — v. ö. magy. *kapar-*, *kopor-* scharren kratzen.

finnS. *takerta-* és *takelta-* ankleben machen, einwickeln, kneten (*takeltu-* stecken bleiben, hängen bleiben: K. *takeldu-*) || *takistu-* haften, stecken bleiben, E. *takista-* id., *takitse-* kleben bleiben, anstossen, stolpern; — v. ö. osztB. *tagarla-*, *tagirli-* hängen bleiben, anstossen an etwas, stottern; *tagirt-* aufhängen, anhaken || vog. *tägep-* hängen bleiben, *täu-mät-* stecken bleiben (*täil-* stottern) | zürj. *takal-* einsinken, stecken bleiben | v. ö. magy. *akad-* MUGSz. 726. lap.

lappS. *sakkarte-*, *sikkarde-* abstergere || *sikke-*, *sikko-* id.

lappS. *maddarte-* implorare, supplicare || *madde-* rogare, petere.

vog. *amert-* schöpfen, osztB. *amirtij-* id., *amir-ma-* id. mom. || osztB. *um-* schöpfen; — v. ö. mord. *amela-*, *amelde-*, finn *ammelta-*, *ammenta-* schöpfen; magy. *mer-* e h. **emer-* id. MUGSz. 615. l.

vog. *sēmpr-*, *semperl-* rollen, kugeln, sich drehen || *semp-* id. magy. *tipor-*, *tipra-* calcare, conculcare || *tipod-*, *tapod-*, *tapos-* treten, calcare.

magy. *hunyor-*: *hunyorít-* blinzeln [einmal], *hunyorog-* blinzeln [in einem fort], *hunyori* blinzler || *húny-* schliessen, zumachen [die augen], oszt. *yañ-*, vog. *koñ-* id.; — megjegyzendő: vog. *koñpärt-* mit den augen winken (*säm koñpárti-* das auge blinzelt), *koñpermät-* id. mom.; az *r-*es alaknak közvetetlen alapja mom. *-p-*vel való: **koñep-*, *koñp-* (fent 12. §.); — v. ö. votj. *kunertisk-* scheel sehen (zürj. *kuñ-*, votj. *kün-* húnyni).

magy. *zár-* claudere, occludere | osztB. *tugor-*, *tugr-*, vog. *tār-t-*, *taort-*, *tovert-* id. || Simonyi (NyK. XVI, 266) mint lehető alapszóra az ug. *t.g-* igére utal, mely a vog. *tuj-t-* e h. *t.g-t* «celare, abscondere»-ből fejthető ki (MUGSz. 220).

magy. *fér-* platz haben, hineingehen, hinzukommen können || ug. *p_sg-* «aire» MUGSz. 516. 519.

m. *tár-* weit öffnen, patefacere || *tát-* id.; ug. *t_sg-*, MUGSz. 186.

J e g y z e t. Egyéb, több ugor nyelvekben egyezőleg megmaradt ilyen *r*-végű igető, a melynek bár képzett voltát sejtethjük, de alapigéjét még ki nem fejthetjük: oszt. *ńogor-* hobeln, schnitzen = m. *nyír* [*nyíro-*] tondere MUGSz. 418. | magy. *akar-* wollen = vog. *qngur-*: *qngurmät-*, osztB. *ankirma-*, *ańńarma-* hinblicken ib. 727. l. | magy. *vakar-* kratzen: mord. *angíra-* id., *angirda-* id. mom., ib. 884. 728. ll. | vog. *šagr*, *sajr-*, oszt. *sagr-*, *seur-*, *sevir-* hauen, hacken, schneiden: finn *särke-* e h. *sāgre-*, magy. *sér-*, *sért-* lædere ib. 235. l. | vog. *pour-*, *pūr-*: *pūrmät-* umfallen; votj. *po-gral-* fallen, *pogír-t-* umwerfen; v. ö. lapp *moggore-* prolabi, magy. *borúl-* procidere, *borít-* umstürzen; ib. 465 | ug. *p_sg_r-*, *p_sg_r-* drehen, sich drehen: mord. *puvurá-* sich drehen, vog. *pēr-* drehen; *poar-*, *pouar-*, *pōr-* rollen, finn *püöri-* volvi, m. *forog-*, *fordúl-* stb. ib. 533. | ug. *v_sg_r-*, *v_sg_r-* volvi, circumagi: finn *vüörü-*, *vieri-*, *vuoro*, magy. *örvény* vortex, stb. ib. 854. | ug. *s_sg_r-*: finn *hüöri-*, m. *sürög-* cursitare, operosum esse | ug. *j_sg_r-*: oszt. *jour-*, *jour-* drehen, winden; lapp *jorre-* circumire; m. *jár-* ambulare ib. 141. (alapszava sejtethető a vog. *j_sng-* «sich drehen» igében; v. ö. mord. *jaka-* e h. **janga-* «járni») | ug. *k_sg_r-*, *k_sg_r-*: mord. *keveře-*, finn *kieri-*, m. *kereg-*, *kering-* volvi, rotari; *karing-* id., *kórársz-* vagari, stb. ib. 19. 6. ll. | ug. *t_sg_r-* sustinere, valere: finn *targe-ne* e h. *tagre-ne-*, magy. *tar-t-*, *tür-* ib. 185. (v. ö. *t_sg-*: finn *tugeva* firmus, robustus ib. 253).

b) Denominalisnak mutatkozó *r*-es igeképzés: **finnS.** *pu-nerta-* rot sein, rot scheinen (*puna* rot, röte) | *sinertä-* blau erscheinen, blauen (*sini* blau); *siner-*: *sinervä* bläulich | *vihertä-* grünen, grün erscheinen (v. ö. *viho viror*, *vihanta viridis*, *virens*; zürj. *vež* grün); *vihere-*: *viheriä* viridis | **E.** *nokerda-* (és *nokelda-*) mit dem schnabel hacken (*nokk-a*) | *pińńerda-* dünn werden (*ping-u* dün-nere stelle); — **lappS.** *roggare-* excavatum fieri (pl. *aren roggari* fovea in foco facta est: *rogge* fovea).

c) Hangutánzó-fele igékben, melyeknek az alapszavuk (az illető hang szava) lehet akár ige akár névszó jellemű: ¹⁾ **finnS.**

¹⁾ A magyar nyelv pl. igének veszi a hang-szót a *-g*, 'an képzős hang-utánzó igékben (*durog-*, *durran-*).

visertä- garrire, cantillare; *kukerta-* garrire (ut tetrao); *loperta-* blaterare; *hykerta-* sonum murmurantem ciere; *kuikerta-* girren, pipen, klagen (*kuikki-*, *kuikutta-* id.) | E. *puperda-* és *pupre-* pat-schen; — **lappS.** *mulderte-* murmurare; *ikerte-* ululare; *šanderte-* vana loqui, nugari; *tipperte-* garrire, nugari; lpF. *mullarde-* murmeln, brummen; *šoabarde-* unverständlich reden; *višarde-* zwitschern; *hoagerde-* heulen; — **mord.** M. *aksirda-* sich räuspern, aushusten (E. *aksor-gad-*); *avarde-* weinen (E. *avar-gad-* inch.); *kaštirdi-* rauschen; *kopirda-* einen schluck machen, kortyantani; *čatirdi-* krachen; *čikirdi-* knarren, csikorogni; *čingerde-* klingen, esengeni; *pikštirdi-*, E. *pukšturdo-* prasseln; — **cser.** *küdürt-*, M. *kidürt-* donnern; — **votj.** *dišbirt-* klopfen, poltern; *gildir-*: *gildirjal-* wiehern; *tacirt-* klappern, schnarren; *tecirt-* klappern; *gudur-*: *guduri-* donner, *gudurjal-* lärmern, poltern; — **vog.** *paqert-* lärmern, brausen; *visert-* (frequ. *visertänt-*) zanken; *lqmpert-* murmeln; — **osztB.** *šaxre-ma-* anfangen zu knarren, csikordulni; *ńekers-* (és *ńakaš-*) schluchzen Ahl.; *enkir-*, *enkriš-* (Ahl. *enkris-*) murren; — a magyarban frequ. *-g-vel*: *-rog*, *-rög* (*-rgo*, *-rge*), töbnyire a csak *-g-vel* való rövidebb igető mellett (fent 203. l.): *nyikorog-* és *nyikog-* knarren; *csikorog-* knarren; *nyöszörög-* és *nyöszög-* winseln; *csicsérég-* és *csicség-* zwitschern; *doborog-* és *dobog-* pochen, dröhnen | stb.; meg a szorosan hangutánzókon kívül egyéb descriptiv igék: *kuczorog-* és *kuczog-* hocken, kauern; *biczérég-* és *biczég-* wackeln, humpeln; *henterég-* sich wälzen (l. Simonyi: NyK. XVI, 267).

d) De lehet az *-r-es* igeképzés csak látszatra igeképzés, a mennyiben voltaképen közbeeső *r-es* névszón alapszik: pl. a finnben *muserta-* «in frustula frangere, contundere» szakasztott olyan ugyan mint *puserta-* (lásd m. *facsar-*) s lehetne így bár *mus-*, *musk-* igétől való (v. ö. magy. *muszol-*, *muszkol-* MUGSz. 637.), de van *musera* névszó is («kies, schutt») | vog. *lqmmert-* sich zusammenziehen, *lqmmert-* zusammenziehen (osztB. *lomirt-* runzeln) mellett *r-es* névszóra utal a vog. *lqmmeriñ* «zusammengezogen» | zürj. *čabral-*, *čabirt-* drücken, zusammen rücken, fest halten: *čabir* faust (v. ö. magy. *marok*: *markolni*). Így pl. *r-es* névszóval látjuk magyarázandónak: finn *ymmärtä-* [ümmärdä-] «intelligere, mente capere», m. *ismer-*, *ismér-* «kennen, erkennen» (MUGSz. 822.); a **lappS.** *kolkerde-* «circumvagari» igét sem kell épen egyenesen a

kolke- «fluere; oberrare»-tól származtatni, hanem inkább *kolker* (= f. *kulkuri*) profugus (vagabundus)-tól.

Jegyzet. A mi az *r*-nek képzőértékét illeti, természetes, hogy annak nem kell valamennyi igére nézve egy s ugyanannak lenni; sőt maga az *r*-es hangalak sem látszik mindenütt eredetinek. Így nagyon hihető, hogy a magy. *rog*-beli *-r*, tekintve az illető igék határozott frequentatív jellemét, meg hogy a *-rog* mellett néha még *-log* mutatkozik (*fanyarog-, fanyalog; kótorog-, kótolog-*), csak frequ. *-l* képzőnek elváltozása. — A többi nyelvekbeli *-rt* (*-rd*)-féle hangutánzókra is ráillik jobbadán a frequ. érték s ezeknél is találkozik *-lt* (*-ld*)-féle mellékalak (pl. finnS. *viheltä-* pfeifen; *ujelta-* ululare); szintígy egyéb *-rt* (*-rd*) igék egy részére: pl. finn *nykertä-, kaiverta-*; s e mellett némi diminutív-féle momentum is érezhető. — A mennyiben egyik-másik *r*-es igének jelentése valamennyire momentán (illetőleg intenzív)-félének látszik, utalhatnánk bár a momentán *-l*-re (15. §.), mint a melyből az ilyen *-r* elváltozhatott; erre nézve számba jöhet pl. hogy a vog.-oszt. *amirt-* «haurire» ellenében a finnben *ammenta-* és *ammelta-* van, s a mordvinban csakis *-l*-vel: *amelta-, amelde-*.

Jegyzet. A magyarban több *-rog* (<*orog*)-féle ige mellett előforduló *-ró* (*-rú*: *-rő-, -rű*) végű névszó, alakja és jelentése szerint, *-r* végű igéhez való nomen verbale-nak mutatkozik: pl. *háborog-* (tumultari) és *háború* turba, tumultus; *kesereg-* (moerere, lugere MA.) és *keserű* amarus; *szomorog-* (tristari, moerere) és *szomorú* tristis; *sanyarog-* (affligi, анги) és *sanyarú* moestus, afflictus; *nyomorog-* (affligi, opprimi) és *nyomorú* miser, calamitosus; *fanyarog-* és *fanyarú* austerus, acerbus. Noha ezekben az *r*-es alap nyilván igéül szerepel, lehet az mégis eredetére nézve esetleg névszói is, csakhogy ez a névszó «igeszerű» levén deverbális képzőket is elfogadhatott. Eredetileg névszóinak mutatja pl. a *hábor-* (*hábor-*-) tőt a mord. *sumbra, simbira* «turbidus» MUGSz. 127. l.; a *keser-* tőt: finn *kathera* ib. 23. l.

2. Homályos értékű *-d* képző.

a) Kifejthető rövid alapige mellett: finnE. *jouda-* «eilen, hingelangen»; refl. *u*-val: *joudu-* vorwärts kommen, gefördert werden (= finnS. *jou-ta-*, K. *jou-da-* «ráérkezni, dazu kommen, zeit haben

zu . . .), *joutu-* «festinare; tempestive pervenire; casu pervenire, incidere»: *jou* = ug. *j_{sg}*- «fluere, currere», megvan a finnben még mint *juo-*, *jö-*: E. *jōma* strömung, S. *juo-kse-*, E. *jö-kse-* currere. — V. ö. MUGSz. 158. l.

finnK. *löödä-*, E. *leida-*, S. *löytä-* invenire = magy. *lél-*, *löl-* invenire; afficere, offendere; finn *löö-dä* ebből: *lög-dä-*; alapige *l_{sg}* = finn *lē-*, *lie*, m. *lev-* «fieri»; MUGSz. 692. 698.

finnS. *kuuta-*, E. *hüda-* clamare, vocare = mord. *šudä-*, *šudo-* fluchen; cser. *šud-*, *šüd-* jubere (v. ö. *šüdal-* exsecrari, maledicere); — alapige *s_{sg}*- «sonare» = f. *soi-* sonare, zürj. *šu-*, votj. *šu-* sagen, reden (v. ö. magy. *szó*, vog. *suj* sonus, vox). MUGSz. 295. 303. ll.

finnS. *raata-* labore colere, vi lacerare, discerpere; K. *roada-* laborare; — alapige: f. *raa-* (*raa-sta-* lacerare, unguibus terere), cser. *ru-*, *ro-* hauen, m. *ró-*, *rov-* incidere, kerben MUGSz. 664.

finnS. *taita-* posse, scire, E. *taida-* (n. act. *taido* = S. *taito*); — alapige: f. *tai-*: refl. *taipu-* sich vermögen lassen MUGSz. 252.

finnK. *tiedä-*, E. *tēda-*, S. *tietä-* scire; ug. *t_{sg}* = magy. *sej-* (*sej-t-*, *sej-dit-* wittern, merken, gewahren), cser. *ši-* (*šinž-* scire) MUGSz. 337.

Szintilyenek meg MUGSz. fejtegetése szerint a finnben: S. *itä-* germinare, germen agere, E. *ida-* (*idane-* keimen, *idu* keim = S. *itu*) 153. l. | S. *pitä-*, K. *pidä-*, E. *pida-* tenere: 547. l. | S. *vuota-*, E. *vōda-* fluere, effluere 559. 841. | S. *hiertä-*, K. *hierdä-* fricare, terere: 236. l. | S. *murta-*, E. K. *murda-* frangere, rumpere: 601. l. | S. *sorta-*, K. *šorda-* deprimere: 309. l. | S. *siirtä-*, K. *šüirdä-* transponere, migrare: 209. l. | S. *heity-* (refl. *u-*val) schwindeln, vertigine corripere: 282. l. — Félre hagyjuk még a finn *h-t* végű igéket, melyek jóformán mom. *-t*-vel alakultak (v. ö. hogy ug. *j_{sg}*-től caus. *-t*-vel van a finnben *johta-* ducere), pl. *lähte-* abire 699. l., *hihtä-* festinanter procedere 341., *ehtä-* properare, pervenire 154., *hohta-* splendere 190., *lauhtu-* remitti, leniri 705.

A magyarból, hol e képzőnek az alakja *-l* (v. ö. *lēle-* = finn *löödä-*, e h. *lög-dä-*), a miért is már kevésbé biztosan ismerhető föl, minthogy a frequ. és mom. értékű *-l*-vel egybeesik (l. fent 179. l. Jegyzet), — jóformán ide vonhatók: *ill-* (*illa-ni* currere: *illó*, *illan-*, *illog-*) MUGSz. 159. l.; *ill-* (*ille-* decere, convenire) ib. 155.; — s általában azon *-l*-es intransitív igék, a melyek mellett ugyanazon

alapigétől való causativ alakú (-t, -jt-vel: fent 245. 246. ll.) transitiv igék vannak: *sül-* assari (*süt-* assare); *fül-* calefieri (*füt-*, *füjt-*); *fül-* suffocari (*fojt-*); *nyíl-* sich öffnen, aufgehen (*nyít-*); *nyúl-* sich dehnen (*nyújt-*); *gyül-* accendi (*gyull-*: *gyullad-* v. *gyúlad-*; *gyújt-*); *gyül-* sich sammeln, sich anhäufen (*gyüjt-*); *dül-*, *döl-* ruere, labi (v. *düll-*: *dülled*; *döjt-*); *fesl-* solvi (*fej-*); *foszl-* sich schleissen (*foszt-*); *hajl-* sich biegen, sich beugen (*haj-*).¹⁾

b) Mint járulékképző ezen képzőbokokban: finnS. <ut- e h <ud reflexiv képző az egyszerű <u mellett, és ismételt u-val <utu e h. *udu-* (= finnK.), fent 253. l.; — ennek megfelelhet a magy. <úl (ól) reflexiv képző: fent 263. l., meg a zürj.-votj. reflexiv <al: fent 269. 317. l.; meg a szintezzen értékű osztják <āj, ōj: fent 250. l.

mordvin <ad, mely mellett a causativum (<aft, avt) csak <a-végű tőtől való; az <ad-os igék, intransitiv jellemüket tekintve, lehetnek bár eredetileg reflexiv képzéssel valók, úgy hogy e képző = finn <ud, m. <úl (pl. *tonad-* teljesen = m. *tanúl-*). Ilyen <ad-os igék pl. *ozad-* sitzen (*oza-* sich setzen; *ozaft-*, *ozavt-* niedersetzen); *sírad-* sich zerstreuen (caus. *síraft-*); *naksad-* (M. *naksadi-*, E. *naksado-*) faulen (caus. *naksaft-*; M. *naksada*, *naksado* verfault); *tonad-* sich gewöhnen, lernen (caus. *tonaft-*, *tonavt-*).

finnS. <aj-a = finnVp. <aj-da, pl. *karkaja-*, *kargajda-* currere: fent 38. l.

MUGSzótár 158. l. a finn *jouda*-t magyarázván úgy vélekedtem, hogy ezen -d képző lehet eredetileg azonegy a denominalis -d képzővel, a mennyiben az alapige egyszersmind névszóul is szolgált (pl. a *jou-da*-beli *jou-* = ug. *js,g-* a finnben *joge* alakban «fluvius»). Ez a fölfogás természetesen csak az a) pontbeli -d-képzésre illik, mely mellett itt-ott elé is fordul még az alapigével egyező névszó, pl. *vuoda-*: *vuo* fluxus; *huuda-*: vog. *suj*, m. *szó* (v. ö. *szól-*).

¹⁾ Fent 178. 179. ll. még a frequ. -l alá van fogva: *hajl-*, *ill-* (*illa-*), *ill-* (*ille-*). Meglehet hogy az ugyanott a frequ. -l képzéshez fogott tőkhöz még más is inkább ide a -d = m. -l-hez tartozik (pl. akár *áll-*, *ül-* is: MUGSz. 731. 873); de bajos ezt végképen eldönteni.